

Henryk Stawniak

"Materiały z międzynarodowej konferencji dotyczącej prawnej regulacji sakramentu pokuty (...)",
pod red. Elżbiety Szczot, Lublin 2001
: [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 44/3-4, 270-273

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bibliografię do tematyki procesowej. Szkoda jednak, że w nielicznych przypisach pod tekstem autor umieścił jedynie odnośniki do poszczególnych kanonów oraz swoje wyjaśnienia, nie uwzględniając literatury prawniczej.

Książka może stać się ciekawym przedmiotem lektury studentów poznających kanoniczne prawo procesowe, początkujących pracowników sądów biskupich, duszpasterzy współpracujących z sądami przy sprawach małżeńskich swoich parafian, a także osób zainteresowanych procesem małżeńskim z racji np. potrzeby rozwiązania problemów powstałych po rozpadzie ich małżeństwa sakramentalnego.

ks. Zbigniew Janczewski

**MATERIAŁY Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI DOTYCZĄCEJ
PRAWNEJ REGULACJI SAKRAMENTU POKUTY ORAZ WRĘCZENIA
PROF. DR. HAB. BRONISŁAWOWI B. ZUBERTOWI OFM KSIĘGI
PAMIĄTKOWEJ *PLENITUDO LEGIS DILECTIO*,
KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI – 11 MAJA 2000 R.,
POD RED. ELŻBIETY SZCZOT, WYD. II, LUBLIN 2001, ss. 103.**

Tytuł nawiązuje do księgi Jubileuszowej, z kolei podtytuł publikacji wystarczająco wyjaśnia okoliczność powstania prezentowanej książki. Jest ona – jak zaznaczył w przedmowie ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński (s. 8) – wyrazem wdzięczności wobec Profesora Zuberta i ponadto stanowi formę podziękowania Autorom, którzy nadesłali artykuły do Księgi pamiątkowej oraz tym wszystkim, którzy wzięli udział w uroczystości jej wręczenia. Praca, która jest przedmiotem uwagi, jest pokłosiem całej uroczystości, obejmuje referaty wygłoszone w czasie naukowej konferencji oraz teksty wystąpień gości i słowo Jubilata. Dzieło zamyka *Tabula gratulatoria*.

Bp. Peter Erdő – Rektor Uniwersytetu Katolickiego w Budapeszcie – jest autorem referatu pt. *Międzyobrzędkowa dyscyplina pokutna w Kościele katolickim* (zamieszczono cały tekst w języku włoskim i polskim). Autor najpierw zaznaczył, że normy Kościoła łacińskiego zawierają kary *latae sententiae* a nie ma grzechów zastrzeżonych, natomiast Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich (KKKW) zawiera takie grzechy a nie ma kar *latae sententiae*. Jest to znacząca i zasadnicza różnica między kodeksami. Kościoły wschodnie uzasadniają rezygnację z wymierzonych kar ich obcością w tradycji wschodniej. W KKKW dwa grzechy są zastrzeżone Stolicy Apostolskiej: naruszenie tajemnicy spowiedzi i rozgrzeszenie współnika grzechu oraz jeden grzech tj. z aborcji jest zastrzeżony biskupowi eparchialnemu. Mimo tych rezerwacji, jak wynika z wywodów, możliwość dyspensy

oraz instytucja władzy uzupełniającej Kościoła czyni ją w praktyce bezprzedmiotową. W dalszej części zostały przedstawione trudne sytuacje międzyobrządkowe w administrowaniu sakramentem pokuty. Jest nią sytuacja w której penitent łaciński wyznaje grzech zarezerwowany spowiednikowi wschodniemu na terytorium władzy kościelnej wschodniej. Kapłan wówczas nie może ważnie rozgrzeszyć, gdyż rezerwacja grzechu w istocie ogranicza władzę spowiednika i to do ważności działania. Błąd powszechny nie może zaistnieć łatwo czyli nie ma uzupełnienia upoważnienia, bowiem nie zakłada się, aby spowiednicy mieli upoważnienie do spowiadania penitentów także z grzechów zarezerwowanych w tym Kościele. Inny kazus to taki, gdy penitent łaciński chce się wyświadczać u kapłana wschodniego z cenzury *latae sententiae* według KPK, która zabrania mu przyjmowania sakramentów, lecz nie wyklucza ich ważności. W tej sytuacji kapłan wschodni mógłby ważnie rozgrzeszyć, lecz niegodziwie, a powodem niegodziwości – jak subtelnie wyjaśnia P. Erdö – nie jest prosty zakaz kodeksu łacińskiego, ale fakt iż ustawy określające kondycję prawną osoby we wspólnocie Kościoła mają pośredni efekt wiążący przełożonych innego Kościoła *sui iuris*, którzy muszą respektować zdolność lub brak zdolności wypełnienia pewnych aktów przez wiernych innego Kościoła *sui iuris*. Kolejny problem który omawia Autor, mniej złożony teoretycznie ale ważny duszpastersko, jest spowiedź wiernego wschodniego u spowiednika łacińskiego z grzechów zarezerwowanych w prawie wschodnim. Skoro rezerwacja grzechu jest ograniczeniem spowiednika to nie odnosi się to do spowiednika łacińskiego, a wierny wschodni może zwrócić się do spowiednika innego obrządku – zgodnie z dekretem soborowym *Orientalium Ecclesiarum* nr 16, więc taki spowiednik może rozgrzeszyć nie tylko ważnie, ale także godziwie penitenta wschodniego z grzechu zarezerwowanego w jego wspólnocie wyznaniowej. Pozostaje jednak problem duszpasterski nieskuteczności rezerwacji grzechu w prawie wschodnim, gdy wierni wschodni w sytuacji diaspory często korzystają z posługi spowiednika łacińskiego. W tej sytuacji P. Erdö postuluje dwa możliwe rozwiązania: 1) ustawę partykularną w diecezji łacińskiej, która byłaby analogiczna do rezerwacji grzechów w prawie wschodnim; 2) akt administracyjny w szczególnych przypadkach zakazujący upoważnienia a skutkujący nieważnością absolucji. Wydaje się jednak, że pierwsza propozycja jest nie do końca trafna, gdyż w przepisach prawa łacińskiego, wprowadzie partykularnego, pojawiłby się system (rezerwacja grzechów) z którego świadomie zrezygnowano.

Relacja prawna spowiednik – penitent to temat wystąpienia ks. prof. dr hab. Remigiusza Sobańskiego z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Referat jest pomyślany jako oryginalny komentarz do kan. 959 KPK, ale nie z warsztatu egzegezy kanonu, ale z punktu widzenia teoretyka prawa. Autor zaznacza, że w wymienionym kanonie znajdują się wszystkie definicyjne elementy stosunku

prawnego: są uczestnicy (spowiednik i penitent) oraz ich prawa i obowiązki. Sprowadzają się one do tego, że na forum kościelnym penitent przedstawia swoje grzechy i obiecuje poprawę, zaś przez pośrednictwo spowiednika następuje darowanie grzechów przez Boga i Kościół. Jest to działanie typowo kościelne, w którym dokonuje się przekaz łaski i wiary. W tym kontekście przypomniał Profesor istotę zdarzenia prawnego w Kościele według Hansa Dombois: są to przekaz (*traditio*) i przyjęcie (*receptio*). W tej optyce cokolwiek dzieje się w Kościele stanowi kontynuację wydarzenia Zesłania Ducha św. i przepowiadanie Słowa, sprawowanie sakramentów to kontynuacja przekazu, który znajduje dopełnienie w akcie dobrowolnej recepcji. Od strony formalnej wymieniony uczony naświetla zdarzenie prawne w Kościele za pomocą innych komplementarnych pojęć: *iurisdicatio* i *ordinatio*. Pierwsze oznacza sąd o tym, czy dane działanie jest wskazane, przez *ordinatio* rozumie wykonanie powziętej decyzji. Faktem jest, podkreśla R. Sobański, że kan. 959 jest normą religijną, ujmującą stosunek międzyosobowy, w którym dokonuje się *traditio* i *receptio*. Bezsporna treść religijno-teologiczna nie wyklucza jego prawnego charakteru. Specyfikę prawa kanonicznego nie można odczytać z takich norm, które regulują np. sposób nabycia przywileju osobistego, lecz takich, których przedmiotem jest wydarzenie zbawcze ujęte np. w kan. 959. Skoro Kościół jest znakiem zbawienia – konkluduje Autor – to prawo tego Kościoła jest prawem znaku zbawienia. Same w sobie przedstawione treści są pouczające i ciekawe. Wydaje się jednak, że czytelnik po przeczytaniu tytułu spodziewał się zupełnie innych treści.

Spod pióra prof. dr hab. Andrzeja S. Jasińskiego OFM z Uniwersytetu Opolskiego pochodzi opracowanie *Pokuta i pojednanie w orędziu biblijnym*. Autor uznał, że o pokucie w Biblii nie można mówić w oderwaniu od nawrócenia i pojednania, które to akty musi poprzedzać wyznanie wiary. Stąd omawia najpierw akt wiary człowieka, który pragnie wejść w zbawczą relację z Bogiem, następnie wyznanie grzechów jako wyznanie win wobec świętości Boga, dalej przybliżył kwestię przebaczenia i pojednania zwłaszcza w tekstach prorockich i psalmach, wreszcie zagadnienie pokuty i pojednania w świetle Nowego Przymierza. Z całości gruntownie podbudowanych źródłowo i literacko rozważań wynika, że istotne jest otwarcie człowieka na Boże działanie i włączenie się w proces nawrócenia przez akty pokutne, ale ostatecznie pojednanie zakłada korzystanie z dóbr wysłużonych jedynie przez Chrystusa, a więc nie na skutek czynów pokutnych podjętych przez człowieka. Podjęte dzieła pokutne mogą być jedynie manifestacją przemian, jakie dokonały się w człowieku za sprawą łaski Bożej.

II część publikacji otwiera tekst homilii wygłoszonej przez A.J. Nowaka OFM podczas mszy św. odprawionej w kościele akademickim KUL. Po niej jest zamieszczona piękna laudacja autorstwa ks. prof. dr hab. Henryka Misztala, który przybliżył

w niej osobę człowieka, profesora-kanonisty, kapłana i zakonnika. Obok dydaktyki w wielu ośrodkach naukowych polskich i zagranicznych, Autor podkreślił, okazały dorobek naukowy, który znamionuje ogromną rzetelność badawczą Ojca Zuberta i stawia go wśród niekwestionowanych autorytetów kanonistyki polskiej i światowej.

W dalszej kolejności znajduje się tekst prezentujący księgę pamiątkową. Pani dr Elżbieta Szczot po wyjaśnieniu jej tytułu i wyczerpująco wyliczeniu ośrodków z których pochodzą współautorzy książki, w bardzo syntetycznej i eleganckiej formie przedstawia tematykę pięciu części dzieła jubileuszowego oraz wyraża podziękowanie za współtworzenie.

Wreszcie w końcowej części publikacji zamieszczono kwieciste, bogate treściowo i życiowo, prawdziwe i szczere (nawet czasami wylewne) przemówienie Jubilata – tak można najkrócej je scharakteryzować. Uderza w nim też pokora, mądrość serca i nietuzinkowość Profesora. Wdzięczność wyrażona względem osób i instytucji oraz zaszygalizowane wcześniej cechy i walory przemówienia potwierdzają trafność i zasadność nazwania Jubilata – Mistrzem.

Materiały z sympozjum mają swoją naukową wartość podejmując zagadnienie sakramentu pojednania w różnych jego aspektach, natomiast II część ma za barwienie świętowania jubileuszu. Wydaje się, że nie powinno zabraknąć w zbiorach tej publikacji, która nawiązuje i dopełnia inną cenną pozycję pt. *Plenitudo legis dilectio*.

ks. Henryk Stawniak SDB